

Útmutató (Csengettyű együttesek vezetőinek)

A japán minták alapján készített xilo-ton nyeles csengettyűk megszólaltatása általában rövid, vagy folyamatos rázással történik. A csengettyűpalást belsejében van egy kis rugó, amelynek a végén fagolyó van. Ha a nyelénél fogva rázzuk a csengettyűt, a fagolyó a csengettyűpalást belső oldalához csapódik, biztosítva a folyamatos hangzást. Egy rövid rázintás – a kisdob rövidtremolós hangjához hasonlóan - egy hangnak felel meg. (Ha a kisdob hártyájára erősen rászorított verővel egy rövid tremolós hangot képezünk, ezt egy db pergetéses hangnak jelölik. Ehhez hasonló, az egy rázintással megszólaltatott csengettyű hang). Ezzel a technikával a xilo-ton-csengettyűn csak pergetéses hang képezhető, ezért a hangokon a tremolót külön nem jelzik. A tremolóval nem jelzett valamennyi hang egy-egy rövid pergetéses hangnak felel meg. A hosszú hangokat tremolósan írják. Ezek, a hangok időértékének megfelelően, folyamatos rázással képezhetők.

Természetesen lehetőség van arra is, hogy a csengettyű hangjai ne tremolósan szólaljanak meg. Verővel különálló hangok is képezhetők. Ehhez kétféle verőt ajánlunk. Gumi verővel lágyabb, faverővel kemény hangzás képezhető.

Az állványos csengettyűsoron csak a verőkkel történő játékmódra van lehetőség.

A xilo-ton cég által a csengettyű készletekhez mellékelte művek, csengettyű együttesekre feldolgozott átiratok. A gyors kottaolvasás, blattolás lehetősége céljából az eredeti művek hosszú ütemeit $2/4$ -es ill. $3/8$ -os ütemekbe írtuk át. (Pl. a $3/2$ -es ütemből $2/4 + 2/4 + 2/4$ lett). A művek átírataiban tizenhatod értékű hangok sem fordulnak elő.

Egy-egy mű betanításához általában több próba szükséges. Senkinek sem érdeke a próbákra több időt pazarolni, mint amennyi feltétlenül szükséges. A próbák számának csökkentéséhez, a tanulási idő lerövidítéséhez szeretnék néhány ötlettel hozzájárulni, segítve ezzel a gyors, eredményes munkát.

Azokból a szólamokból, melyekben két csengettyű van előírva, válasszuk ki a „legsűrűbb” és a „legritkább” szólamot. (A „legsűrűbb” az amelyikben a legtöbb a játszánivaló. A „legritkább” pedig, amelyikben a legtöbb szünet van.) Ezt a két kottát másoltassuk le annyi példányban, ahány tagú az együttes.

Először a „legsűrűbbet” tanuljuk meg csengettyűk nélkül. Az együttes tagjai, szemben az együttes vezetőjével félkörben foglaljanak helyet. Valamennyien tegyenek jobb combjukra egy félbehajtott újságpapírt. Valamennyien, egyszerre

játsszák a „legsűrűbb” szólamot: bal kezükkel a bal combjukon a mély hangok ritmusát, a jobb combjukon ahol az újságpapír van a magas hangok ritmusát. A papír azért kell, hogy jól elváljon egymástól a két zöreje. A gyakorláskor mindenki hangosan számoljon!!! Ez az egyetlen lehetőség, hogy a tanár ellenőrizni tudja, hogy miket játszanak össze az együttes tagjai. Ha magukban számolnak, hónapok telhetnek el és még mindig akadhatnak hibák!!

Erre az előgyakorlatra azért van szükség, hogy valamennyien megtanulják a darabban szereplő ritmusokat folyamatosan olvasni.

A számolás 2/4-ben: E – gyet – ket – töt.

3/8-ban: E – gyen – ként

Játsszák el ugyanígy a „legritkább” szólamot. Bal kézzel mindig a mély csengettyűk ritmusát, jobb kézzel pedig a magasabbakét. Ha össze-vissza cserélgetik a csengettyűket, csak megy az idő feleslegesen, tehát a mélyebb hang mindig bal kézzel, a magasabb jobbal.

Erre az előgyakorlatra pedig azért van szükség, hogy valamennyien megtanulják a szüneteket kiszámolni. A szünetekre javasolt számolás:

2/4-ben: E gyet ket –töt, ket – töt ket – töt, hár – mat – ket – töt, né- gyet – ket – töt, stb

3/8-ban: E – gyen – ként, ket – tön – ként, hár – man – ként, stb.

Kezdetben lassú tempóban, majd gyorsabban, többször, amíg a dal megfelelő tempóját elérjük. Ezek után kioszthatjuk a csengettyűket és eljátszhatjuk velük a művet.

Mindenki a lehető leghangosabban csengettyűzzön, hogy kiegyenlítődjön a hangzás!

Meg lehet említeni, hogy ez a fajta előadás, amikor egy-egy előadó csak egy vagy két hangot játszik a műből, arab eredetű középkori dallamszerkesztési mód, Európában a franciák alkalmazták először úgy 1200 körül. Hoquetusnak hívják.

Balázs Oszkár